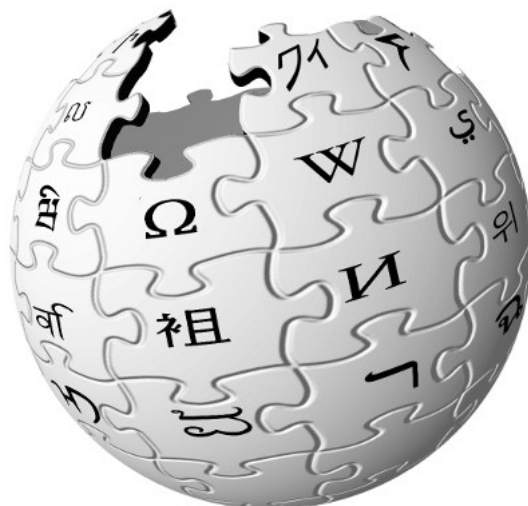

JE WIKIPEDIE GENIÁLNÍ NEBO POCHYBNÝ PROJEKT?

(Richard Jan Hons, duben 2020)

Wikipedie je otevřená encyklopedie. Znají ji všichni, kdo nějakým způsobem využívají internet, a to je v našich krajinách téměř každý. Výjimku tvoří pouze nejmenší děti a část důchodců. „Něco nevíš, a chceš o tom rychle získat informace? Nic jednoduššího! Je tu přeci Wikipedie!“ Hojně ji využívají žáci, studenti i dospělí, lidé prostí i velmi vzdělaní – ti to ovšem často neradi přiznávají!

Osobně považuji Wikipedii za geniální dílo! Svým rozsahem a dynamičností naprosto unikátní! Slouží všem. Je to otevřená svobodná encyklopedie. Je poskládána z velkého počtu jazykových mutací, takže jazyk není bariérou. Důležité je, že jednotlivá hesla se v různých jazycích obecně liší. Jsou různě zpracovaná. Mají různě velký rozsah. Pracovali na nich různí lidé. To všechno je obrovská výhoda.

WIKIPEDIA
The Free Encyclopedia

Stejně jako mohou všichni využívat obsah Wikipedie, mohou se také podílet na jeho tvorbě. Mohou upravovat, opravovat, vylepšovat a doplňovat obsah stávajících hesel nebo vytvářet hesla nová. Lidé, kteří se takto aktivně zapojí si říkají wikipedisté.

Přes tyto pozitiva, světe div se, je Wikipedie přijímána a hodnocena velmi rozporuplně. Hlasité výhrady zaznívají hlavně z „vědeckých“ kruhů. Musím konstatovat, že jsem na tuhle kritickou notu již slyšel řadu komentářů. Zažil jsem odpůrce, kteří na Wikipedii vyloženě dštili oheň a síru. Několikrát jsem přemýšlel, kde se to v nich bere. Při tom je úsměvné, že minimálně někteří z nich Wikipedii sami běžně používají, a když potřebují rychle nějakou informaci, tak v ní bez váhání zalistují.

Hlavní argumenty odpůrců Wikipedie jsou, že obsah není kontrolovaný, recenzovaný, že tam může dát cokoliv kdejaký „hejhula“, takže je tam spousta chyb a nesmyslů. Člověk se na její informace nemůže spolehnout a v seriózní práci se na ni odkazuje jen někdo, kdo nemá všech pět pohromadě. Z toho plyne, že studenti bývají na vysokých školách před Wikipedií varováni jako

před něčím, co je hluboce pod úrovní vzdělaného člověka.

Ale je to opravdu negativní stránka celého projektu? Není to spíš jeho obrovská výhoda? Informace je buď pravdivá nebo nepravdivá bez ohledu na to, odkud pochází. To je neoddiskutovatelná skutečnost. Je na každém uživateli, aby si nalezené údaje uměl přebrat, vyhodnotit, ověřit. Bez toho to nejde. Přesunout tuto úlohu na nějakého recenzenta a rezignovat tak na vlastní myšlení a úsudek, to mi připadá dost trapné!

Ostatně jak by řekl klasik: „Šedá je veškerá teorie a zelený strom života.“ Přes veškeré hromy a blesky internetové stránky Wikipedie běžně používá většina studentů, odborníků, slovných vědců a patrně i oněch hlasitých kritiků.

Ano, je pravda, že ve Wikipedii chyby jsou. Je jich tam asi více než v papírových publikacích. Na druhou stranu bez chyb nejsou ani papírové knihy a časopisy, byť jich tam je třeba méně. Navíc Wikipedie má obrovskou výhodu, že na heslo, které mě zajímá se mohu podívat v článcích v různých jazykových mutacích, zjistit případné rozpory, ujasnit si odlišná pojetí, eliminovat zatoulané chybičky a odnést si tak kvalitní informaci. A tohle mohu udělat takřka kdykoliv a kdekoliv, protože dostupnost je u Wikipedie bezkonkurenční.

Wikipedie pochopitelně obsahuje údaje, které se dají přesně zjistit, odvodit nebo vypočítat, jsou neoddiskutovatelné a těžko zpochybnitelné. Mám na mysli takové věci, jako jsou matematické, fyzikální a chemické vzorce, nadmořské výšky hor, data význačných bitev a podobně. Tady je malá pravděpodobnost, že by se chyba v různých textech opakovala. Pak tu ovšem máme záležitosti, které s jistotou nevíme. Máme pouze dílčí poznatky a různé indicie, o něž opíráme teorie a hypotézy, jak by to mohlo být. Příkladem může být otázka složení vnitřních sfér Země, vzniku vesmíru, příčiny různých dějinných událostí a tak dále, a tak dále.

V takových případech je ideální, když se můžeme seznámit nejen s jedním pohledem, s jednou hypotézou, která je aktuálně „v kurzu“, ale s různými teoriemi včetně argumentů, které je podporují i těch, které jim protirečí. Taková komplexní informace dává každému prostor pro vytvoření vlastního názoru a nežene jej slepě jedním směrem. A v tom je opět Wikipedie úžasná, protože je to svobodná platforma, na níž se mohou objevit i hypotézy a názory, které se liší od toho, co právě frčí. Nemějme zbytečné iluze o svobodné diskuzi ve vědeckých kruzích, volné konkurenci názorů a vzájemném respektu. Tak to v praxi funguje, řekněme, omezeně. Nahlas hlásat některé kacířské myšlenky, byť by byly dobře promyšlené a dokladované, se v odborných kruzích tak úplně nevyplácí. Jsou tu přeci recenzenti, kteří mohou práci „zazdí“ a dostat grant nebo nedostat, to je také panečku rozdíl! Na Wikipedii to ale funguje a celkem dobře! Je to platforma, na níž mohou konkurenční teorie, hypotézy a názory beztrápně existovat. Nejde tu totiž o peníze, postavení ani prestiž.

Podceňování Wikipedie, té bandy „hejhulů“, mi připadá tak trochu komické. I Goliáš podceňoval Davida, a jak dopadl! Nejsem příznivcem týmové nebo kolektivní práce. Když mám něco pokazit, tak si to rád pokazím sám. Toto je ale jiný případ. Wikipedii je monumentální výsledek práce mnoha jednotlivých individualit. Celek složený z těch jednotlivých osobitých zrníček je famózní dílo, které je stále vylepšováno, doplňováno, rozšiřováno. Je rok od roku obsáhlejší, podrobnější, kvalitnější. Co od něj můžeme chtít víc?

Byla by paráda, kdyby se do tvorby Wikipedie zapojili i její kritici, ale to bych po nich asi chtěl moc!